

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Franciskanska ulica št. 8 (iskarna I. nadst.). Uradno ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21-60, polletna K 10-80, četrtletna K 5-40, mesečna K 1-80; za Nemčijo celoletno K 26-40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36-.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNIŠTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inzerati: enostopna petstvinica 80 vin., pogojen prostor, poslana in reklame 40 vin. — Inzerate sprejema upravništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije lista so poštne proste.

Posamezne številke po 8 vin.

Stev. 585.

V Ljubljani, v torek dne 20. maja 1913.

Leto III.

Parlament in zunanja politika.

Ko je bil sklican državni zbor po predlogu, nepotrebnem spanju, ker je hotel slavnostni Berchtold uganjati svojo politiko brez kontrole in kritike, je ministrski predsednik grof Stürgkh zvedel, da imajo politične kranke resen namen sprožiti razpravo o zadnjih dogodkih in o zunanji politiki oficijelne Avstrije sploh. Možu, ki je bil sam nekdanji parlamentarec in bi si bil moral že vsled tega ohraniti nekaj parlamentarnega čuta, pa je bil ta namen tako neprijeten, da je hotel nataktni državni zboru nagobčnik in prepričati vsako debato o zunanji politiki. Grof Stürgkh se čuti veliko bolj solidarnega z grofom Berchtoldom, kakor s parlamentom, dasi mu ne bi smela biti nobena inštitucija v državi tako blizu kakor državni zbor, ki sklepa, kar ima njegova vlada izvrševati. Vkljub temu, da je nekdanji pripadatelj liberalni stranki, si ni njegov duh prištel niti temeljnih načel liberalizma, ampak smatra še vedno državni zbor za nekakšno rusko durno, ki ima k večjemu pravico izreči kakšno mnenje in kaj svetovati, a ne da bi se morala vlada ozirati na njegovo mišljenje. Od tod izhaja mrzlično stremenje po komandiranju, kateremu bi se morala po njegovih nazorih brezpogojno vdajati vsaj večina, ki naj bi potem držala vsaj manjšino na verigi.

Iz tega duha je bila porojena tudi zahteva, da naj parlament molči o zunanji politiki. Zdej, ko smo po Berchtoldovi zaslugi pretrpeli mesec krvavega strahu, zabredli v blazne izdatke in se preplavili z gospodarskimi krizami, naj bi državni zbor sestavil živo sliko idile, ob kateri bi svet mislil, da po vsej državi ni trohice drugačnega mnenja kakor v Berchtoldovi glavi. Da je naš zunanji minister kakor kakšen avgur uganil edino misel vsega prebivalstva in jo s svojo božanstvenostjo izvrševal.

Cetudi je v avstrijskem parlamentu veliko hlapčevstva in v nekatere stranke same prepričane, da je v vladi osredotočena vsa modrost države, katero je treba obožavati z mirom in s kadilom, se vendar državni zbor ni dal meni nič tebi nič ugnati v kozji rog, temveč le moral grof Stürgkh hočeš nočeš privoliti v to, da se razvije pri proračunski razpravi tudi debata o zunanji politiki.

Bilo je umevno, da bo to grofa Stürgkha bolelo. In ker ni mogel kratko malo zamašiti poslanca ust, prihaja zdaj s sladkorjem in prigovarjanjem strankam, naj vendar opuste svoj namen in govore o drugih rečeh. Časopisi, ki so dostopni oficijoznim željam, prelivajo v potu svojih urednikov črnilo, trudeč se z »dokazi«, da bi bila debata o zunanji politiki v parlamentu neumestna. Le malo manjka, pa bi postal poslanec, ki noče v tej zadevi držati jezika za zobmi, sovražnik države in vseh njenih svetosti.

Sicer bi bil ministrski predsednik zadovoljen tudi z debato. Ali dobiti bi moral garancijo, da ne stori državni zbor nič drugega kakor da zapoje glorio njegove svetosti in modrosti grofu Berchtoldu in da s prekipevajočim navdušenjem odobri vse praktike tega velikega moža, čigar ženjalnosti ne zna ceniti njegovo stoletje. V tem zmislu dajejo oficijozna peresa avstrijskim ljudskim zastopnikom druge parlamente za zgled, posebno ogrskega, ki se ni baval z zunanjo politiko, dasi je zboroval v časih, ko je bila politična situacija skrajno napeta.

Ne vemo, komu naj predvsem imponira zgled budimpeštanskega parlamenta. Najeti pisuni, ki prodajajo Berchtoldove misli za svoje, prezirajo, da je vsako prisposodbljanje ogrskega in avstrijskega državnega zbora že zaradi tega izključeno, ker imamo na Dunaju parlament, ki ga je volilo ljudstvo, v Budimpešti pa se shaja konventikel oligarhije, ki mima med prebivalstvom nobene zaslombe in se boji ljudske volilne pravice kakor peklenšček križa. O zadnjih fazah tega karikiranega parlamenta naj pa še posebej molče. Zakaj zbornica, v kateri sedi Tisza na predsedniškem mestu in iz katere meče policija opozicijske poslance, zbornica, ki zaseda večino v senci bajonetov in pod varstvom strojnih pušk, sploh ne šteje kot ljudsko zastopstvo. Sege ogrskega parlamenta so v Avstriji kratko malo nemogoče, dasi tudi avstrijski državni zbor še nikakor ni vzor vseh parlamentov.

Primerjanje z drugimi ljudskimi zastopi je vobče zelo nesrečno. Ako bi bilo treba naštevati slučaje, v katerih se je angleški, nemški, francoski parlament bavil z zunanjo politiko dočine vlade, pa tudi energično zavijtel kritični bič, bi ne znanjako primerov. Značilno pa je za naše oficioze, da se zatekajo k takim pozivom vedno le takrat, kadar mislijo, da bodo s tem utrdili reakcionarne nazore. Nikdar jih še nismo srečali pri študiju tujih parlamentov, kadar bi bilo treba povzdigniti samozavest državnega zbora in podkrepiti njegove pravice napram vladajočim.

Položaj, v katerem se nahaja avstrijski parlament, pa je v sedanjem trenutku sploh poseben. Zato se tukaj s primeri nič ne opravi. Ministra za zunanje zadeve imamo, ki je vodil politiko v izredno kritičnem času, pa je po globokem prepričanju neštetih glav sam ostril krizo v najizdatnejši meri. Vse pa je delal na svojo pest: Noben ljudski zastop ni bil vprašan, nobeden ni imel prilike, da bi bil izrekel kakšno besedo. Edini slučaj, v katerem je izpregovoril vsaj en odsek avstrijskega državnega

zbora, pa potrjuje mnenje, da je bila oficijelna zunanja politika v kričnem nasprotju z nazori in z voljo ljudskega zastopa. Ko je znani poveljnik oficijoznih peres Kania, zdaj »poslanik in minister«, v »Fremdenblattu« skušal postaviti grofa Stürgkha na laž in z divjo naslado slikal vojno nevarnost vsepovsod, je vstal gospodarski odsek državnega zbora proti temu načinu zastupljanja, in tedaj je tudi soglasno izrekel, da avstrijski narodi ne marajo nobene vojne, tudi ne vojne s Srbijo. Nobene — to pomeni pač, da tudi nobene vojne s Črno goro. Iz tedanjih odsekovih razprav je bilo očitno, da nam je po parlamentarnem mnenju Skader Hekuba in Albanija toliko kolikor Nikaragua.

Po tej konstelaciji mora človek soditi, da je naša oficijelna zunanja politika diametralno nasprotovala prepričanju in volji avstrijskega parlamenta. To mnenje potrjuje še bolj dejstvo, da državni zbor, ki se je imel po prvotnih dispozicijah sestati 8. aprila, ni bil sklican in se vladi ni zdelo umestno, da bi ga bila seznanila z nameni zunanje politike. Bala se je pač, da bi ji dal parlament drugačno direktivo, kakor je želel Berchtold.

Vpričo tega položaja je naravnost neizogibno, da izpregovori parlament vsaj sedaj. In tej debati se ne bi smele staviti prav nobene meje, pa naj tudi nastane možnost, da pride iz teh ali onih ust marsikaka neumnost. Vse filozofiranje o sliki, katero naj bi Avstrija podala inozemstvu, je neumno, če ni hudobno. Avstrijski parlament je aparat avstrijskih narodov, pa ne Potemkinova vas. Če se je Berchtold bal, da bo njegova politika izzvala disharmonije, ki bi mogle zmanjšati njegov ugled pred tujim svetom, naj bi bil prej mislil na to. Nikakor pa ne gre, da bi zdaj državni zbor držal jezik za zobmi, le zato, da bi gospod grofič ostal lep in nam, zavedajoč se parlamentove strahopetnosti, ob prvi priliki naprtil zopet enaka bremena in nas pahnil v enako nevarnost. Beseda bodi jasna, kdor je ne prenese, naj pa gre!

Kamila Theimer o svojem boju z našimi klerikalci.

Članki gđne. Theimer, na katere smo se po svoji časnikarski dolžnosti tudi mi ozrli, so jeli zanimati vso javnost v naši deželi. Če bi šlo v njenih poročilih le za osebne zadeve, bi bila ta rubrika za nas kmalu izključena, ker niso bile personalne pikantarije nikdar na našem programu in ne maramo loviti popularnosti s senzacijami in škandalci. Ali razvoj afere kaže, da gre — bodisi tudi poleg osebujih sporov — za nedvomno stvarne interese, katerih ne sme nobena resna stranka v deželi prezreti. Privatne afere velikih in malih nas enako malo zanimajo; ali boj gđne. Theimerjeve proti vladajoči klerikalni stranki se dotika zelo realnih interesov kranjskega prebivalstva in se zaradi tega na more ignorirati. Uvažuje te okolnosti objavljamo, tudi sledeče pismo, ki nam ga je poslala gđna. Theimerjeva — pojasnilo svoje kampanje.

Velecenjeni gospod!

Dovolite mi, da odgovorim na notico v številki z dne 16. t. m. Vašega cenjenega lista z »odprtim pismom«.

Moji motivi za objavo člankov proti Šusteršiču v »Slovenskem Narodu« so dvojnega značaja: Osebn, kakor ste čisto prav stili, in stvarni. Predvsem pa en popravek. Jaz nikakor nisem pripadnica klerikalne stranke, četudi se mi je zdelo, da bi se morala poslužiti klerikalne pomoči za uresničenje mojih raznovrstnih občeokoristnih načrtov, kakor uvedbe in izgradbe bolniškega stražništva na deželi, kmetijskega gospodinskega pouka itd. V vsakem oziru sem svobodomiseln in nisem tajila tega svojega prepričanja niti napram klerikalcem, tako da sem se lani demonstrativno oddaljvala od evharističnega kongresa. Ali to le mimogrede.

Moje zanimanje za socialna in narodno-gospodarska vprašanja me je tudi najprej dovedlo z dr. Janezom Krekom, ki je spiritus rektor Slov. ljudske stranke, v osebne stike, kateri so se kmalu zgostili v intimno prijateljstvo, ker se mi je po vsem njegovem vedenju zdelo, da smem v njem kljub njegovi suknji slutiti somišljenika. Dr. Krek je postal za več kakor 1½ leto stalen gost v moji hiši, in se je polagoma pogovarjal z menoj o vseh privatnih in javnih zadevah, ki so se ga dotikale. Tako sem zvedela tudi za Šusteršičevo felonijo napram njemu. Pri tej priliki se mi je Krek tudi prvič približal s predlogom, naj se omožim z do tedaj mi osebno še skoraj popolnoma neznanim g. Povšetom, da bi tako ustvarila politično profitožno proti Šusteršiču in postavila svoje raznovrstne socialne zveze in svoje skromno strokovno znanje v službo njegovega naroda. Razume se, da sem z ogorčenjem zavrnila misel, da bi se dala enostavno prodati iz političnih razlogov, kar pač ni motilo Kreka, da se je ustno in pismeno venomer vračal k temu ljubljenski projektu.

Med tem se je obnašal Krek v vsakem oziru tako ogorčevalno napram meni, in je poplačal izkazano mu prijateljstvo s tako kričečo nevhvaležnostjo, da se je porodila v meni

želja — ne delam se boljše kakor sem — da povrnem enako z enakim in da ga zadenem tam, kjer je najbolj občutljiv.

Toliko o mojih osebnih motivih. V stvarnem oziru je odločil Šusteršičev posrečeni poizkus, da je preprečil s svojimi nesramnimi intrigami ustanovitev semenišča za izobrazbo učiteljic za gospodinjstvo na kmetih v jugoslovanskih deželah. Semenišče je bilo moja davno ljubljena misel, ki sem jo gojila kakor vse druge načrte za povzdigo kmečkega prebivalstva v jugoslovanskih deželah že v letih, ko nisem poznala Kreka, Šusteršiča, kaj še Povšeta niti po imenu. Sicer moram tukaj dati resnici čast in konstatirati, da ni Povše, katerega sem medtem spoznala kot poštenjaka in ga čislam, le povsem oddaljen od moje časniške kampanje, ampak da jo je tudi odločno obsojal.

Toliko za popravno dejstvo, za katere resničnost sem vsak čas pripravljena nastopiti dokaz resnice pred sodiščem. Ne glede na osebne neprijetnosti, ki mi nastajajo iz tega, se smatram vendar srečno, da sem začela boj proti Šusteršiču in tovarišem, ker imam nemara ne povsem neutemeljeno upanje, da prihaja naposled obračun s stranko, katere vsa njena navedena kvalifikacija nikakor ne opravičuje da igra volilno vlogo v deželi.

Z najlepšo zahvalo za objavo teh vrstic in z odličnim spoštovanjem

Kamila Theimer.

Volilna pravica po junkerskem okusu.

Prusija je ena najkulturnejših dežel na svetu; ampak volilno pravico ima tako, da ji ni primere na vsem širokem svetu.

Poslance volijo na Pruskem v treh razredih, in sicer indirektno, po volilnih možeh. V petek je bila takozvana prvotna volitev, volitev volilnih mož, ki bodo 3. junija izvolili poslance. Če so poročila o petkovi volitvi govorila o izvolitvi tega ali onega kandidata, velja to le v toliko, da je stranka tega ali onega kandidata dobila v okraju večino volilnih mož. Indirektno volilno postopanje spravi na noge orjaško vojsko volilnih mož; pri zadnji volitvi jih je bilo 135.143, ker se je odtlej prebivalstvo močno pomnožilo, leko računamo s 150.000 volilnih mož. Prvotne volitve se izvrše tako, da se vsi volilci zbere v skup ob določenem času ali pa tako kot pri nas, da traja volitev določeno število ur in prihajajo volilci volit posamič. V Berlinu se je vršila volitev po drugem načinu: drugi razred je volil od 9. do 12. prvi od 1. do 2. in tretji od 3. do 8. zvečer. Pri zbornih volitvah se vrši eventualna volitev takoj in morajo vsi volilci počakati do konca volitve; pri drugem načinu je za eventualne ožje volitve razpisani poseben dan.

Indirektni volilni način nalaga strankam silne težave; z vsako volitvijo so združene ogromne pisarije. Teltovski okraj (Berlin) izvoli sam 2256 volilnih mož. Da dobi stranka v kratkem času treh tednov 2256 volilno opravičenih državljanov, ki so neodvisni in dovolj postržovalni, da na dan poslanskih volitev presede cel dan v zakajenem volilnem lokalu, to je glavni in najtežji problem vsega volilnega boja.

Razdelitev volilcev na tri razrede se izvede v vsakem prvotnem volilnem okraju posebe. Vsaka občina se razdeli v take volilne okraje, noben ne sme obsegati več kot 1750 oseb in vsak tak okraj izvoli po šest volilnih mož, v vsakem volilnem razredu po dva. Davčna vsota vseh volilnih opravičencev se razdeli na tri dele: največji davkoplačevalci, ki plačajo prvo tretjino vseh davkov, tvorijo prvi razred, davkoplačevalci, ki plačajo drugo tretjino, v drugi razred, ostali davkoplačevalci v tretji razred. V Berlinu volijo v drugem razredu po raznih okrajih ljudje, ki plačajo od 24 mark do 50,701 mark, v prvem razredu ljudje z 52 markami do 365,644 markami letnega davka. V najbogatšem oddelku mestnem, v okolici zoološkega vrta, volijo vsled tega nezmisljenega volilnega reda celo težki veletržci, ki kaj premorejo, v tretjem razredu in enaka je usoda ministrov na Wilhelmstraße; tam volijo veletržci s svojimi kočijami, tu ministri s svojimi lakaji pri eni mizi. Tudi letos so skoro vsi ministri — ne izvemši državnega kancelarja — volili v »plebejskem« tretjem razredu. V 28. okraju je edini volilec prvega razreda bankir Mendelssohn, dočim mora naučni minister von Trott voliti lepo v tretjem razredu. V 34. okraju je edini volilec prvega razreda znani založnik in kralj anonos Mosse, v tretjem razredu pa se nahajajo ministri Breitenbach, Schorlemer, Sydow, državna tajnika Kräfte in Kühn. Prvi razred 35. okraja tvorita komercialni svetnik Guggenheim in bankir Krause; med volilci tretjega razreda sta ministra Beseler in Delbrück ter državni kancelar von Bethmann-Hollweg. V Berlinu ni nič manj kot petdeset okrajev, katerih prvi razred šteje le po dva volilca; 47 okra-

jev je, v katerih tvori prvi razred le po en volilec! Na vsem Pruskem je bilo pri prejšnjih volitvah 2000 okrajev z enim volilecem v prvem razredu in nadaljnih 2000 okrajev z dvema volilcema v prvem razredu. Edini volilec prvega razreda voli po dva volilna moža.

V berlinski City je morala v petek komisija, sestavljena iz štirih oseb, zaman čakati celo uro na edinega volilca, ki je imel imenovati dva volilna moža. Liberalni volilni odbor je pošiljal ponj sle, a njega ni bilo. Odličen član stranke se je napotil osebno do mudnega volilca, pa se je vrnil brez njega. Nemirno so sedeli gospodje volilne komisije in nestrpno gledali na uro. Ob 2. je vstal predsednik in s skoro razburjenim glasom izjavil: Volitev je zaključena; volilni noben volilec! V 26. volilnem okraju je bilo narobe! Tu volita v prvem razredu komercialni svetnik Guggenheim in bankir Krause. Oba volilca sta prišla takoj na začetku volitev in ker so s tem vsi volilci tega razreda opravili svojo volilno pravico, se je volitev takoj končala in komisija je zalila veselje nad točnostjo s kapljo mozelskega vina.

Nekaj lepôt razredne volilne pravice, kakor se razodeva v Altoni, je izkopal naše ondoto glasilo. Spominja na slavospev pruski volilni pravici v Zedtlitzu, ki je 11. marca 1910 v poslanski zbornici dejal, da prihajajo vsled razdelitve po razredih do veljave »večje zasluge, večje izkušnje in večja izobrazba« in nadaljuje:

Izobrazba in zasluge so skrite seveda predvsem v prvem volilnem razredu. Tam smo našli kot prvega altonskega volilca z malo davčno vsotico 55.884 mark in 60 fenigov sina znanega margarinškega fabrikanta

trgovca Peterčka Mohra, zraven:
bordskega lastnika H. M. C. Gröninga, Annenstraße;
bordskega lastnika H. Schäferja, Kleine Marienstraße;
bordskega lastnika E. J. M. Sonnaböhma, Peterstraße.

Solidni srednji sloji prihajajo, kakor je vlada na podlagi volilnega materiala iz leta 1908 »dokazala«, pri razredni volilni pravici najbolj do veljave.

Kako ti solidni srednji sloji izgledajo, nam kaže drugi razred:

Bordski lastnik F. O. E. Kelling, Kleine Marienstraße;
bordski lastnik Paulsen, Friedrichsbaderstraße;
bordski lastnik Rex, Annenstraße;
bordski lastnik Marktschaffel, Annenstraße.

V tretjem razredu pa je doma delavstvo:

župan dr. Schulz;
župan Rosenhagen;
senator Heydemann;
ravnatelj dež. sodišča Levin;
ravnatelj dež. sodišča Boese;
dež. sodnik Müller;
dež. sodnik Engel;
dež. sodnik Ermel;
uradno sodnijski svetnik v. Dising;
profesor dr. Lehmann;
profesor Mittelsdorf itd.
Zasluge, izobrazba in izvedenost bordskih lastnikov so jako dobro zavarovane! Taka je volilna pravica po junkerskem okusu!

Ljubljana in Kranjsko.

— Proračun mestne občine. Snoči je imel finančni odsek sejo, na kateri je obravnaval mestni proračun, ki se ima predložiti še tekom tega meseca v odobrenje občinskemu svetu. Finančni odsek je zasedal v znamenju varčnosti; načelnik g. Milohnoja je označil volilno misel letošnjega proračuna s tem, da izključuje vsako zvišanje izdatkov in vsako odpiranje novih virov. Tak proračun seveda onemogoča a priori vsako pomembnejšo reformo in ne more odpirati nobenega novega obzorja. Odsek se je identificiral z načelnikom, in tako se je pravzaprav vse posvetovanje izčrpalo z nekaterimi prihranki. Seveda ni bilo mogoče z varčevanjem ničesar doseči pri postojankah, ki so že določene s sklepi občinskega sveta, t. j. pri plačah, ki so regulirane v zmislu novih službenih pragmatik. Izostal je tudi veliki dobiček, ki so ga optimisti pričakovali od podraževanja poljice; pravzaprav je občina v tem oziru še za 3600 kron na slabšem v primeru z lanskim letom, kajti občina mora začasno še plačevati osebe, katerega ni prevzela država, najemino za stražnice itd., k temu pa prihaja še velikanski znesek za vzdrževanje državne policije. Večjih izprememb, ki jih predlaga odsek, je malo. Med dohodke je vpisal 20.000 kron od davka na prirastek vrednosti, 5000 kron v izdatkih pa je namenjenih za polletno zvišanje delavskih plač. Končni efekt proračuna, kakor ga predlaga odsek, je razviden iz sledečih števil:

Quo vadis?

Od sobote do ponedeljka predstave op 1.—3, 3.—5, 5.—7, 7.—9, 9.—11.; v nedeljo ob pol 11. dopoldne. Cene pri tem sporedu nekoliko zvišane. V Soboto otvoritev vrta, igralo se bo pri dnevni luči od 5. naprej. (Novost). Kino-Idelal. Te dni predprodaja ob 10. zjutraj

Po prvotno predloženem proračunu je znašala redna potrebščina 1.068.763 K, izredna potrebščina 505.160 K, redno pokritje 1.246.055 K, izredno pokritje pa 102.000 K.

Po odsekovem proračunu pa znaša redna potrebščina 1.094.606 K, izredna potrebščina 466.235 K, redno pokritje 1.284.920 K, izredno pokritje pa 150.000 K. Napram prvotno proračunanemu deficitu od 225.868 K, bi znašal primanjkljaj po odsekovem predlogu okrog 114.000 kron. Da se pokrije, naj v zvezi občin posojilo od elektrarne in vodovoda, ki imata 106.000 K rezerve, proti povračilu v dveh letih. Nekaj pokritja upa referent dobiti še z reduciranjem nekaterih postavk, za katere si je izprosil odsekovno dovoljenje; tako mislijo, da se skrči faktični deficit na 3000 do 4000 kron. Če bi bila varčnost edina čednost, bi bil tak rezultat morda zadovoljiv; če se pa upošteva, da ima občina napram prebivalstvu še druge naloge, je pa dobrota tega proračuna zelo dvomljiva.

— **Deželno strankino zastopstvo za Kranjsko** ima jutri ob 8. zvečer sejo, na katero so vabljene tudi nadzorniki. Obenem se naznanja, da je sodr. Kocmur izstopil iz odbora.

— **Samomor starčka.** Včeraj zjutraj ob sedmih, ko je šel nek pekar na delo na Vič skozi Mestni log je videl v vodi na Pasjem brodu utopljenca. Preiskava je dognala, da je utopljenec Janez Rožič, rojen leta 1851. v Tuštanju, pristojen v Ljubljano, stanujoč na Cesti na loku. Na bregu je ležal utopljenčev klobuk in suknjič, ki ju je odložil preden je skočil v vodo. Rožiča so pogrešali že v nedeljo. Zadržna leta je prosil, včasih je žagal trdi drva in delal, kotlikor so mu pripuščale pač njegove moči. Prej je bil kovač. Na stara leta ni mogel opravljati več napornega kovaškega dela. Njegov sin se je lansko leto utopil prav na tem kraju. — Samomor 62letnega starčka je zopet nova ilustracija starostne oskrbe na Avstrijskem.

— **Strel na gradu.** Včeraj ob pol petih popoldne je strel z grada zaznamil, da neke gori. Ognja pa ni bilo nikjer, temveč je nek gospod, ki se je izprehajal pod stolpom, le dregnil z odprtim dežnikom v žico in top se je nato sprožil. Čuvaj na grajskem stolpu je s stolpa oznanil, da nikjer ne gori.

— **Zapiranje trgovin.** Citateli »Zarje« nam piše: Pred tedni je izdala deželna vlada za Kranjsko odredbo, ki določa čas odpiranja in zapiranja trgovin v Ljubljani in bližnji okolici. Ali če gre človek ob četrti na devet ali pol devetih po mestnih ulicah, vidi, kako malomarno izvršujejo nekateri trgovci to odredbo. Tako n. pr. nekateri gospodje trgovci na Dunajski cesti, Marije Terezije cesti in na Starem trgu kar nič ne upoštevajo te odredbe. Čelo ob devetih zvečer so nekateri prodajalci še odprti. Kako pa pridjo uslužbenci teh trgovcev od tega, da morajo v prid lakomnosti svojih gospodarjev delati pozno v noč. Tako so prikrajšani na prepotrebno počitko. C. kr. deželna vlada naj ne izdaja le lepil odredb, ampak vse večja bi morala biti njena skrb, da se te odredbe tudi izpolnjujejo.

— **Brivnice.** Slavno občinstvo se opozarja, da bodo brivnice na Telovo, 22. t. m., samo do 9. dopoldne odprte.

— **Avtomobilno vožnjo za tovarno blago** med Skofjo Loko in Žirimi po Poljanski dolini je politična oblast začela prepovedati, dokler se ne napravijo trije mostovi na tej cesti, kateri so se pri komisijskem ogledu spoznali za preslabe. Podjetniki (trgovci Jelovčan iz Oorenje vasi in nekateri posestniki iz Žirov) imajo prispevati primerno svoto k izrednim stroškom za vzdrževanje ceste.

— **Smrtna nezgoda.** V soboto popoldne je posestnica Marija Jakopič iz Male vasi pri Ježici nakladala stelo. Ko so volj potegnili voz, je padla Jakopičeva na tla ter si zlomila tilnik. Bila je takoj mrtva.

— **Rop na Bledu morda ni rop.** O roparskem napadu še poročajo: Mladi sin pomorskega kapitana Giacomo Clunag je pravil pri transportu v Ljubljano, da ga je na Bledu ustrelil v prsi 30 let star tujec, ki ga je sledil iz Trsta in oropal. Clunag je bil na Bledu že štiri dni, dajal velike napitnine natakarcam in sploh jako zapravljivo živel. Ljudje govore, da ni izključeno, da je mladenič izvršil samomorilni pokus in da je povest o »ropu« morda izmišljena.

— **Quo vadis?** ki ga je občenovalo občinstvo pred štirimi tedni, se na splošno zahtevo ponavlja od sobote do ponedeljka. Predstave vsak dan od 1. popoldne dalje. Quo vadis? se predvaja sedaj na odrih vseh kinematografov sveta. Zanimivo je, da se niso mogla odločiti nekatera velika mesta, vključno veliki privlačni sili tega umotvora, predvajati ta film vsled prevelike najemnine za film. Med temi je tudi Trst, kjer se ni mogel nobeden od 21 kinematografov odločiti za nabavo filma, za katerega se plača 12.000 K tedenske najemnine.

— **Kinematograf »Ideal«.** Spored za torek 20., sredo 21. in četrtek 22. maja: 1. Morska kopek Trouville. (Potovalna slika. V barvah.) 2. Živalstvo morja. (Znanstveno.) 3. Umetnice na trapezu. (Varietetni film.) 4. Žurnal Pathé. 5. Moric pri telefonu. (Velekomično.) 6. Krinka lepote. (Senzacijska drama v dveh delanjih.) 7. Izključeni. (Senzacijska drama v štirih delanjih kakor »Ljudje med ljudmi«.) 8. Dolgost filma 1400 metrov. Samo zvečer.) 9. Ljubzenska ženitev. (Komična učinkovitost z Maks Linderjem.) — V soboto, dne 24. t. m.: Quo vadis? Za Quo vadis? nekoliko zvišane cene. Otvoritev vrta.

Idrija.

— **Idrija.** »Slovenec« z dne 16. maja t. l. poroča, da je poslanec Gostinčar vložil v državni zbornici predlog, da se preosnuje c. kr. drž. realna v Idriji v realno gimnazijo. Da so klerikalci predrzni in absolutistični ljudje, to že davno vemo. Ali, da se bo Gostinčar, ki ni niti poslanec Idrije, ampak okolice, ki ga je proti volji idrijskih volilcev poslala v državni zbor, držal tak korak napravi to pa presega vse meje dostojnosti. Idrija, ona Idrija, ki je za realko prenesla že toliko gmotnih žrtev in jih še vedno mora brez tute pomoči prenašati za vzdr-

zevanje poslopja in drugih naprav, naj bo oropana vsakega upliva na eventualno reformo svojega dela. Ali naj kaj takega res mirno dopustimo? Kdo je pa pooblastil ali imel pravico pooblastiti Gostinčarja, da nam za hrbtno spletkari in se kaže javnosti, kot bi imel nalogo za velika dela, o katerih še pojma nima. Načelno nismo proti temu, da ne bi se ta reforma izvedla, ali o takih vprašanjih si pač moremo kompetenco izposlovati, od ljudstva, ki realko sedaj in ki bo realno gimnazijo v bodoče moralo vzdrževati. Tak mandat si smemo pridobiti pa šele tedaj, kadar smo sami na jasnem, če bo drugo boljše, kot je bilo prvo. Občinski zastop ima pač več govoriti o tako važnih vprašanjih kot vsi Gostinčarji in poslanci, pa si ni upal kar meni nič tebi nič za reformo izreči, dokler ni na jasnem in se ni sporazumel s strankami in občani. Zato si je v ta namen, da se zadeva preštudira, izvolil odsek, proti katerega volji si ne dopuščamo, da bi tujec, pa če je tudi klerikalen poslanec, na lastno pest delal.

— **Usmiljenim ljudem na srce!** Iz Spodnje Idrije poročajo, da je dne 6. t. m. izbruhnil požar na Krnicah pri Kumru in uničil tri govede, 7 ovac, 2 kozlička, hlev, kozolec in vse poljsko orodje. Škoda je nad 2000 K. Nesrečni gospodar ima 10 otrok, kateri so izročeni veliki revščini. Mož je pošten in priden gospodar, zasluži, da ga dobri ljudje podpirajo, bodisi v denarju ali pa pri delu, da si more prej zaceliti rano, ki mu je z nesrečo zadana. Kdor bi kaj daroval, naj izroči v prodajalno kons. društva v Idriji ali Spodnji Idriji ali pa v župnišče v Spodnji Idriji.

— **Iz Spodnje Idrije** nam pišejo: Dostikrat imamo priliko čitati v »Slovenec« in »Naši moči« kritikanje županskih, oziroma občinskih poslov v naši sosednji Idriji. V kolikor so te kritike opravljene v to, se ne spuščamo, ker nas to ne briga. Vendar pa se zdi nam nekam čudno, da je le povsod tam vse narobe, kjer gospodarijo neklerikalci. Prav zaradi tega smo pričeli malo od bližje gledati tudi v poslovanje naših občinskih mož, ki so od prvega do zadnjega sami klerikalci. Da to poslovanje ni prav vzorno, nam dokazuje že slučaj, da je podžupan Nace Lampe odstopil in baje sam izjavil, da tacega nereda, kot je pod Svetikovim (županovim) gospodarstvom, noče biti soudeležen. Svetlični ne zna ločiti osebnega in občinskega gospodarstva tako, kot postava velepa. Denarja nikdar ni nič v blagajni ali če kaj je, je navadno zasebna last. Kadar je občina za kako izpačilo v zadregi in kdo prosi župana, kaj je sedaj storiti, se katoliški gospod župan z nadlegovalcem pošteno skrega ali pa spi brez odgovora dalje, če se je bil preveč zapetil v protipostojen način. Pa naj bo tega sedaj dovolj in svetujemo resno deželnemu odboru in okrajnemu glavarstvu, naj se malo pobrigata za poslovanje svojih mož tudi v Spodnji Idriji, kajti drugače jim spodnjeidrijski občani ne verjamejo, da merite povsod z enako pravico.

Koroško.

— **Ponarejen žefran.** V Beljaku so našli pri več prodajalcih ponarejen žefran. Pri enem trgovcu so zaplenili celo zalogo ponarejenega žefrana.

Goriško.

— **Javna ljudska knjižnica** v Nabrežini priredi na dan 6. julija t. l. v Nabrežini javno tombolo. — Naproša se vsa društva, da ne prirede na ta dan v bližnji okolici veselice. — Odbor.

— **Nesramnom klerikalnega bogatina.** (Dopis iz Komna.) Lanskega avgusta je najprej prišel posestnik v Komnu Alojz Turk s svojo mlatlino na paro, mlatil žito po bližnjih občinah. Pri njemu je bil zaposlen Blažič Franc iz Lokvice. Turk ni naznanil Blažiča bolniški blagajni. 19. avgusta je Blažič ponesrečil; pri reguliranju transmisije mu je prišla roka med kolose, ki mu je pokvarilo vso roko in mu odrezalo kos prsta. Naslednji dan je odšel Blažič v bolnišnico usmiljenih bratov v Gorico, kjer je ostal do 6. septembra. Bolniški stroški so znašali za ta čas 34 K 2 vinarja. Nato ga je prevzela nabrežinska bolniška blagajna v oskrbo in mu izplačala 108 K tedenskih prispevkov ter mu preskrbelo zdravil za 55 K. Stroški so znašali torej 163 K. Od komenskega županstva je zahtevala goriška bolnišnica povrnitev stroškov. Ali odgovora ni dobila od županstva. Vsi akti so romali potem v Gorico, nato v Sežano, Komen, zopet v Sežano in Opatje selo, kamor spada Lokvica. Končno je dobila bolniška blagajna v Nabrežini ves kup aktov s sledečim zanimivim dokumentom:

Ubožni list.

Podpisano županstvo spričuje s tem, da je Alojz Turk, zakonskega stanu, rojen leta 1861 v Kobiljaglavu in pristolen v občino Komen, politični okraj Sežana, resnično tako ubožen, da nikakor ne more plačati bolniških stroškov in da tudi nimajo premožnega sorodnika, ki bi bil postaven za vezan zanj plačevati take stroške.

Županstvo Komen, 13. decembra 1912.

Župan: V. Jazbec.

Višel in potrdil cerkveni urad v Komnu.

J. Valentinčič, župnik.

V Komnu pa lahko pove vsako otroče, da je Turk najpremožnejši posestnik v vasi. Njegove premožnosti in nepremožnosti so vredne 20.000 K, poleg tega ima še denarja razposojenega in lep kuček kron pa v hranilnici. Iz zemljiške knjige je razvidno, da je Turk eden najtrdnjših kmetov v Komnu. Turk je pa tudi klerikalec in župan je tudi klerikalec in komenski far seveda ni hotel pokvariti ubožnega izpričevala in je s cerkvenim pečatom in svojim podpisom potrdil debelo laž o »ubošem« Turku. Tako delajo prav tisti klerikalci, ki so toliko lažljivih vesti nagromadili v »Novem Času« o delovanju socialnih demokratov. Ko bi bil prišel po ubožni list k županu in župniku resnično

ubožen človek in ki bi ne bil klerikalec, bi ga ubo go bdo naglala. Ali vrana vrani ne izkljuje oči in maziljeni učenik resnice in pravice noče oškodovati pristaša svoje stranke.

Trst.

STRANKINO ZBOROVANJE.

Skupni volilni odbor vabi vse slovenske in italijanske sodruge na **strankino zborovanje**, ki bo v sredo 21. t. m. ob 8. zvečer v veliki dvorani Delavskega doma ulica Madonnina 15. Dnevni red:

1. Naš volilni program.
 2. Predložitev kandidatov za IV. mestni in II. okoličanski razred občinskih volitev.
- Strankino zborovanje je skupno in se ga morajo udeležiti tudi slovenski sodruzi v čim večjem številu. Ker pa je bil podan slovenskim sodrugom volilni program že na slovenskem strankinem zborovanju, se odpravi ta del na tem zborovanju le v italijanskem jeziku. O drugi točki se bo pa razpravljalo v obeh jezikih. Vsak sodrug se mora izkazati s strankino izkaznico.

— **Krajevna konferenca.** Krajevna organizacija jugoslovanske soc. dem. stranke za okraj Greta, Rojan in Novo mesto, naznanja, da se vrši v sredo 21. t. m. ob 8. zvečer v gostilni »International« ulica Boccaccio 25. **občni zbor** ali krajevna konferenca s sledečim dnevnim redom: 1. Poročilo odbora; 2. Izvolitev novega odbora; 3. občinske volitve in delavstvo; 4. predložitev kandidatov za IV. mestni in II. okoličanski razred občinskih volitev. — Soderugom naznanjamo, da se morajo izkazati s strankino izkaznico. Pozvani so, da se udeležijo v velikem številu.

— **Ljudje pravijo:** Pri družbi »Dalmatin« v Trstu so napovedali težaki stavko. Zastopnik te družbe se je podal k N. D. O. in jo zaprosil, naj mu preskrbi 30 težakov. In res je bila že dvakrat objavljena v »Edinosti« notica, da išče N. D. O. 30 težakov, ki se sprejmejo takoj v službo. Ljudje pripovedujejo, da delajo sedaj pri omenjeni družbi namesto stavkajočih, težaki, ki jih je najela N. D. O. To pravijo ljudje in mi jim verjamejo, ker je N. D. O. sposobna uprizoriti krumirstvo, ker je sposobna spraviti ob zaslužek delavce in v bedo njihove družine in otroke. Verjamejo, ker je N. D. O. že večkrat organizirala krumirstvo. Le to je, da je morala objaviti »Edinost« dvakrat notice, v kateri se je povedalo, da išče N. D. O. težakov. Na stotine je v Trstu težakov na razpolago. N. D. O. jih ni mogla dobiti v treh dneh 30. Težaki so pač bolj poštene kakor voditelji N. D. O.

Oblike razrednega boja v Ameriki.

Delavci so premalo pozornosti posvečali metodi, po kateri je Burns, glavar privatnih vohunov, v službi »Narodne zveze stavbenikov« in jeklarskega trsta vodil boj proti organiziranim železostavbinskim delavcem. Obravnava v Indianapolisu proti odbornikom železostavbinske unije v dinamični pravdi je dokazala, da se je Burns poslužil sredstev, ki niso bila znana širši javnosti, temveč le majhnemu krogu izumiteljev, da so nasprotniki organiziranega delavstva razpolagali z boljimi bojnimi sredstvi, kakor delavci. Ali obravnava v Indianapolisu je spravila tudi stvari na dan, da razsoden in nepristranski človek razume, zakaj so delavci rabili sredstva dvomljive vrednosti proti kapitalistom.

Jeklarski in železarski trust je kapitalistična organizacija, ki ne pozna milosti in pravičnosti napram svojim delavcem. Rajše izda tisočake, ako je treba tudi milijone, da uniči delavsko organizacijo, kakor da bi le trohico dovolil delavcem. Zato je najel v svojo službo Burns, glavarja privatnih vohunov, kateremu ni bilo nobeno sredstvo preslabo, da bi izvršil nalog jeklarskih in železarskih baronov: uničil strokovno organizacijo železostavbinskih delavcev.

Prepričani smo, ako bi bili jeklarski trustovci vsaj malo čutili človeško in se ozirali na zahtevo železostavbinskih delavcev, da bi nikdar ne prišlo do boja s takimi sredstvi. Jeklarski trust je brutalno uničil organizacijo železarskih in jeklarskih delavcev, ki delajo v njegovih peklih — plavžih, nad vratni kate-rih bi bil najprimernejši Dantejev izrek: »Lasciate ogni speranza, voi ch'entrate.« (Pustite vsako upanje za seboj, vi, ki vstopite.)

Kdor je kdaj stopil v ameriški plavž, bo najhujše razumel peklenške muke. Še Dante ne bi mogel boljše opisati te muke, ki jih tukaj zre oko. Med pečmi od 2000 do 3000 stopinj toplote, sredi pokanja, škripanja koles, sikanja tekočih železnih rek, razstrelb razbeljene kovine, sredi grmenja, pokanja, žumenja in žvižganja in sredi te peklenke okolice stoji človek, nag, za silo pokrit in željno stežajoč roke po kosistrastem loncu, v katerem nosijo dečki vodo, dvanaest ur vsak dan. Vključ temu se ne sme nihče pritožiti ali izreči še tako malenkostno željo. Njegova kletev se gubi v reki kovine in v grmenju razstrelb, ki se dogajajo, kadar se železo ohladi. Takšno življenje živi človek, ki topi rudo, jo izpreminja v čoke, tračnice in najfinejšo žico.

Zakaj omenjamo vse to še enkrat, ko je obravnava že končana? V začetku smo omenili, da imajo kapitalisti takšna bojna sredstva na razpolago, o katerih pred leti noben človek ni vedel, da so na svetu.

Vest iz Clevelanda je potrdila, da so železniški magnati popolnoma posneli bojno metodo jeklarskih kraljev. V začetku m. m. so se sešli v Clevelandu zastopniki železniških sprevodnikov za tovarne vlake in zastopniki šestnajstih železnic, da izdelajo novo pogodbo. Sprevodniki so zahtevali 50 odstotkov povvišanja plače za nadčas po deseturnem delu in za delo ob nedeljah in praznikih. S to zahtevo upajo omejit delo ob nedeljah in praznikih.

Pisarna organizacije sprevodnikov je bila v sobi 522 v hotelu »Pacific«, Odborniki organizacije so odkrili, da so volilni v službi Burns vtilotapili v sobo diktograf*, v sedanjosti sobo so pa postavili beležnik z vsemi potrebnimi in dragimi aparati. V tej sobi sta bivala gospod in gospa iz St. Paula. Ko so odborniki unije odkrili diktograf in razkrinkali žensko kot vohunko, ni hotel Burns, glavar privatnih vohunov nič slišati o tem razkritju, da siračno je bila na diktografu opazka: »leased to W. J. Burns Detective Agency«. A. E. Whitney, drugi predsednik organizacije sprevodnikov za tovarne vlake, je razkrinkal vohune in ovaduhe.

Pri obravnavi v Indianapolisu proti odbornikom železostavbinske unije je diktograf igral tudi glavno vlogo. Vohuni so imeli lepo spisane vse pogovore, ki so se vršili med odborniki unije v takih sobah, v katerih so mislili, da nikdo ne prisluškuje.

Preje so imeli kapitalisti navado, da so najeli vohune, ki so se obnašali radikalno, da so bili izvoljeni v odbor. Ali delavci so postali oprezní in previdni in težko je danes priti vohunu v glavni odbor kakšne delavske strokovne organizacije. Kar danes kapitalisti ne morejo doseči s pomočjo vohunov, dosežejo z diktografom. Kapitalistom gre v prvi vrsti, da izvedo, kakšno je mnenje odbornikov delavske unije, kadar gre za gospodarske boje. Pazijo tudi na to, če bi kdo izrekel kakšno neprevižno besedo, da ga lahko potem spravijo v ječo. Iz tega sledi, da so kapitalisti lahko o vsem obveščeni, kar se godi v delavskih unijah.

Te vrste boj bo kmalu prepuščal večini unijskih delavcev, da se kapitalizmu lože pride do živega, ako se delavci organizirajo politično v socialistični stranki in svoje gospodarske zahteve podpirajo s politično akcijo.

Kapitalisti s svojimi bojnimi sredstvi skrbijo, da delavcem čim preje pade mrena raz oči in da izpolnijo svoje organizacije, da se bodo temu uspešnejše borili s politično akcijo proti kapitalizmu. To bojno taktiko bodo kapitalisti vsilili delavcem na svojo škodo, ker se tudi pri njih izpolnjuje rek, da preveliko sovražstvo in neenasitna pohlepnost po večjem bogastvu napravita človeka slepega za vse, kar se godi krog njega.

* Diktograf je stroj, ki zabeleži govorene besede.

Proces proti Kunschaku.

O razpravi proti morilcu sodruga Schummeierja smo dobili obširno poročilo, katerega zaradi pomanjkanja prostora in zaradi poznih ure ne moremo v celoti objaviti. Cenjeni čitatelji naj se za sedaj zadovoljejo z izvlečkom. Z ozirom na veliko zanimanje, ki ga zbujata razprava, pa objavimo obširnejše poročilo naknadno.

Dunaj, 19. maja.

Danes se je pričela pri deželnem sodišču glavna razprava proti Pavlu Kunschaku. Dasi se je imela otvoriti šele ob 10., je bila okolica sodnice že ob 7. zjutraj polna ljudstva. Obtožnico (ki jo objavimo jutri) je Kunschak mirno poslušal. Predsednik ga je vprašal, če se priznava krivega; na to je odgovoril: Da sem ga ustrelil, je res; ali to kar stoji v obtožnici, ne soglašam s tem, kar sem izpovedal.

Predsednik: Da ste imeli namen umoriti posl. Schummeierja, pa priznavate?

Obtoženec: Da, načeloma sem imel namen. V nadaljnjem zaslišanju pravi: Izvedenec naj pove, če bi bila krogla tudi tedaj morilna, če bi bilo šlo po mojem načrtu. Zdej je, kar je; mislim pa, če bi se bila krogla razpočila, bi bil dobil Schummeier le eno po glavi.

Izvedenec pravi, da je bila krogla brez-pogojno ubojna.

Potem pripoveduje, da je bil v mladosti pri društvu »Apollo«, da pa ni nič razumel; če je bil potem pri socialistični kovinarski zvezi, se ne spominja.

Predsednik: Politično barvo ste večkrat menjavali; pa tudi delo. Na potovanju ste bili najprej pri socialistični, potem pa pri krščanski socialni organizaciji.

Obtoženec: Iz socialistične zveze sem izstopil, ker mi ni bilo prav, da bi moral biti naročen tudi na socialistični list. V Salzburgu sem pristopil h katoliškemu društvu, ker je bil tam mojstrov sin in moji tovariši. V Schwabachu je bil predsednik katoliškega društva prestrog, zato sem izstopil.

Iz daljšega zaslišavanja je razvidno, da je tako še večkrat menjal dlako.

Predsednik: Bili ste celo zaupnik.

Obtoženec priznava, pa pravi, da je zopet izstopil iz socialistične zveze, ker mu tam ni bilo všeč. — Bil je dva meseca v Argentini, peljal se je v Kaplandijo, ker se pa tam ni mogel izkrcati, se je vrnil v Argentino, potem v London in naposled na Dunaj. Tja je prišel s 160 kronami.

Predsednik: Dobili ste takoj v marcu 1903 mesto pri tvrdki Petrovič in Ko. Ali so vam delali tam sitnosti, ker niste bili pri socialistični zvezi?

Obtoženec: Ne. Vabili so me, ampak videl sem, da je malo tovarišev organiziranih, pa še jaz nisem pristopil.

Predsednik: Ali ste bili tam odpuščeni?

Obtoženec: Ne, ampak tako so ravnali, da se mi je zgabilo. Pri tvrdki Friedmann sem bil odpuščen zaradi pomanjkanja dela. Potem je bil pri Schuckertu. Tam ga je socialistični zaupnik ostro pozval, naj pristopi. Tega ni hotel trpeti, zato je dva zaupnika naznanil zaradi izsiljevanja.

Predsednik: Ko sta bila ta dva obsojena, ste bili pri tvrdki Gräff in Stiff.

Obtoženec: Da. Neki delavec mi je dejal, da tovariši ne marajo z mano delati; naj grem rajši sam. Sel sem k šefu, naj mi pove imena, da bom še tožil zaradi izsiljevanja. Ali šel mi jih ni povedal.

Predsednik: Saj ni bilo veliko socialističnih delavcev tam. Morali ste torej izstopiti in ste prišli h tvrdki Schott in Schütteldorfer. Tam ste imeli mir. Tudi pri tvrdki Roth ste bili čez tri leta; nihče Vam ni žugal.

Obtoženec: Ne. Pri avtomobilski družbi so pa demonstirali proti meni.

Predsednik: Vkljub temu ste ostali še več mesecev tam. Zakaj ste izstopili?

Obtoženec: Moral sem, ker sem neopravičen izostal. Moral sem nadzorovati neki volilni lokal.

Predsednik: Ko ste odšli iz zadnje službe, ste se namenili, da sprejmete samo dobro plačano delo. Ali ste sploh iskali dela?

Obtoženec: Vedel sem, da me socialno demokratska stranka preganja, pa sem šel tudi k državnemu pravniku.

Predsednik: Pri kom ste bili?

Obtoženec: Ne vem, kako se je pisal.

Predsednik: Ali za to ni niti najmanjšega dokaza.

Obtoženec: se dela užaljenega, ker mu predsednik ne verjame.

Predsednik: Verjeli naj bi Vam torej, da ste ravnali v obupu? Ampak samopomoči niste izvršili takrat, temveč ste sklenili še precej dolgo mirno živeti od prihrankov. — Kaj ste sklenili, če bodo vsi prihranki porabljeni?

Obtoženec: Dejal sem si, da bo tedaj hud konec, ter pokazem socializmu, da me ne morejo več preganjati.

Predsednik: Saj nimate pravice venomer govoriti o preganjanju. Po cela leta ste lahko v miru delali.

Obtoženec: Ko sem bil z denarjem pri kraju, sem si dejal, zdaj moram pomesti s preganjanci. Zato sem hotel ustreliti enega izmed njih.

Predsednik: Zakaj enega izmed njih?

Obtoženec: Ker sem smatral voditelja za krivca. Hotel sem enega ustreliti, in potem bi bil imel mir.

Predsednik: Potem bi Vas zaprli, pa še prav ne bi imeli miru.

Obtoženec: Da, če mi sodišče ne da varstva.

Predsednik (razburjen): Ta je pa krepka! O pomankanju verstva pa ne morete govoriti!

... Kdaj Vam je prišlo na misel, da ustrelite ravno Schuhmeierja?

Obtoženec: Moral sem pač iskati kakšnega krivca. Kot pošteni (als anständiger Mensch) nisem mogel riskirati, da zadenem nedolžnega.

Predsednik: Torej zakaj Schuhmeierja?

Obtoženec: Ker je bil on tisti, ki je zbudil v meni samozavest in čut za samostojnost (!)

Predsednik: Kaj imate še očitati Schuhmeierju? Imate li najmanjši sum, da je Schuhmeier koga pozval, naj Vas preganja?

Obtoženec: Ne, tega ne morem reči.

Predsednik: Zakaj ste si torej izbrali njega?

Obtoženec: Ker sem ga osebno poznal in ker je izpodkopaval moje eksistenco.

Predsednik: Torej zaradi teh razlogov, ki niso nikakršni razlogi, ste umorili ravno Schuhmeierja?

Obtoženec: Vedel sem, da je Schuhmeier neznačajan človek.

Predsednik: Tako vsaj ne bi smeli govoriti o človeku, ki ste ga nedolžnega umorili!

Obtoženec: Državni pravdnik: Pri zaslišanju ste dejali, da ste čakali, da zadene kakšna Vaša streka in da bi bil tedaj atentat izostal. Če bi bili zadeli, bi Vam bil ostal vodja socialnih demokratov povsem ravnodušen. Ni li tako?

Obtoženec: skomizgne.

Zagovornik: Ali je bilo v Vaši rodbini kaj slučajev umorilnosti? Ali imate kakšnega brata na psihiatrični kliniki?

Obtoženec: Brata imam tam. Za druge, slučajne ne vem.

Predsednik: Kaj je bilo 11. februarja?

Obtoženec: Videl sem Schuhmeierja, že preden se je odpravil v Klosterneuburg. Ali nisem ga hotel zadeti od zadel. Zato sem odgodil izvršitev.

Predsednik: Kaj ste si mislili?

Obtoženec: Nazaj ne morem, denarja ni več.

Predsednik: Denarja ni več, to je že res. Ali to vendar ni razlog za tako dejanje. Kaj je bilo potem?

Obtoženec: V Klosterneuburgu sem sklenil, da izvršim načrt na Dunaju. — Tukaj sem izstopil iz vlaka. Schuhmeier je šel mimo mene. Potegnil sem revolver iz žepa, sprožil, on pa se je zgrudil.

Predsednik: Ali ste ga mogli doseči z iztegnjeno roko?

Obtoženec: Ne vem natančno. Ko sem ga videl, sem sprožil, in malar je bil gotov.

Predsednik: Ali ste tisti trenutek vedeli, kaj delate?

Obtoženec (se obotavlja): Streljal sem.

Predsednik: Ali ste imeli namen, da ga ustrelite?

Obtoženec: Že prel.

Predsednik: Ste li vedeli, da streljate na poslanca Schuhmeierja?

Obtoženec: Tega ne morem presoditi.

Predsednik: Saj ste mu nastavili vendar revolver naravnost na glavo in zaklicali: »To je moje maščevanje« ali »moje orožje!«

Državni pravdnik: Rekli ste, da so socialno demokratski voditelji sklenili Vaše preganjanje.

Obtoženec: To je moje prepričanje.

Dr. Ornstein: Toraj so tudi sklenili, da Vam zagusijo vsako službo?

Obtoženec: Namenil sem se, da Vam ne odgovorjam.

Sodni zdravnik dr. Kolisko izjavlja, da je bil strel brezpogojno smrten.

Popoldne so zaslišali priče dejanja.

Razprava bo jutri pozno zvečer končana.

Sodba utegne biti izrečena okrog polnoči.

Zadnje vesti.

ZAVEZNIKI MED SEBOJ.

Kaj pravi Gešov?

Dunaj, 19. »Jugosl. koresp.« poroča iz Sofije: Ministrski predsednik Gešov je nekaterim poslancem podal z ozirom na bolgarsko-srbski spor pomirjevalne izjave. Zatrjeval je, da delujeta obe vlada na to, da se spor mirno reši. Bolgarski kabinet je dobil pomirjevalne izjave iz Beograda, po katerih se lahko sklepa, da žele na Srbskem kakor na Bolgarskem rešitev v vzajemnem sporazumu. Razume se, da ne more sprejeti Bolgarska za podlago pogajanja nič drugega kakor sklenjeno pogodbo. Ne more so govoriti o tem, da bi bila padla ta pogodba in da bi se bili žrtvovali bolgarski interesi. Gešov je izjavil, da so vse vesti o umikanju Bolgarske v teritorialnem vprašanju neosnovane. Besede ministrskega predsednika so napravile na poslance ugoden vtisk.

Srbsko-bolgarska pogodba.

Peterburg, 20. »Novoje Vremja« priobčuje razgovor z bivšim srbskim ministrom Genčicem, ki je dejal, da ima srbsko-bolgarska zvezna pogodba organično izpolnitev v vojaški konvenciji, ki se ozira na vse eventualnosti. Bajje bi morala Bolgarska poslati na makedonsko bojišče stotisoč mož in Srbska prav toliko in potem bi obe armadi začeli s skupno akcijo. Nekaj dni pred mobilizacijo je na Bolgarsko odklonila poslati stotisoč mož v Makedonijo, ker je bolgarski generalni štab spoznal, da je tracijsko bojno prizorišče važnejše. Srbija bi bila imela takrat pravico, da anulira vojaško konvencijo, a je vkljub temu mobilizirala in sicer 300.000 mož namesto prvotno določenega števila 150.000. Po bitki pri Kumanovu so zahtevali Bolgari srbsko pomoč in Srbi so takoj odposlali 50.000 mož pred Odrin, čeprav je Avstrija mobilizirala svoje čete ob srbski meji. Nato je prišla Srbija v zelo neprijeten položaj, ker so pričeli Albanci za hrbtno srbske armade manjši napade. Srbi so morali mobilizirati še 100.000 mož, skupaj torej 400.000 namesto 150.000 mož kakor je bilo določeno v pogodbi.

Srbske zahteve.

Belgrad, 20. Srbija ne vztraja le pri zahtevi, da dobi vse ozemlje, osvojeno po srbski armadi, temveč bo stavila Bolgarski še nove zahteve in sicer zahteva za velike materialne žrtve teritorialne kompenzacije vzhodno od vardarske meje črte. (Vest je skoraj gotovo izšla iz vrst vojnih hujšakcev, ki hočejo na vsak način razbiti balkansko zvezo.)

SRBSKI SOCIALISTI ZA MIR.

Belgrad, 19. V nedeljo je sklicala srbska socialna demokratska stranka velik ljudski shod, na katerem je poročal sodrug Dragiša Lapčević. V svojem poročilu je kar najostreje zavrnil vse vojne hujškarje, ki se pojavljajo na Srbskem in izven srbskih mej. Shoda se je udeležilo ogromno število srbskih socialistov, ki so enodušno izjavili, da je prelivanje krvi dovolj in da mora nastopiti čas miru, da se razahljane gospodarske razmere v deželi zopet ojačijo. (Obširneje poročilo o shodu nam je objavljeno iz Beograda.)

ALBANIJA.

Vprašanje meja.

Belgrad, 19. Uradna »Samouprava« izraža upanje, da bodo vesele spoznale potrebo, da se v interesu gospodarskega obstanka odtodnega prebivalstva že določene meje severne Albanije popravijo. Tudi pri določanju južnoalbanskih meja želi »Samouprava« primerno upoštevanje narodnega načela, če hočejo vesele doseči trden in soliden mir.

Bodoči albanski kralj.

London, 20. Današnja konferenca poslancov se bo najbrže bavila z izbiro kandidata za albanski prestol. Pravi, da bo predlagala Nemčija kandidata. Največ upanja ima baje princ Viljem Wied, ki je zdaj ritmister pri tretjem gardnem ulanskem polku. Rojen je dne 26. marca 1876. Za njegovo kandidaturo agitirajo živahno.

ENVER BEG V ZAPORU.

Veliki vezir nima vpliva.

London, 20. »Daily Chronicle« poroča iz Carigrada: Enver beg je bil, ker se je bavil s politiko, kaznovan od poveljnika armade pri Čataldži s 40dnevnim zaporom. Veliki vezir je brzojavil, naj puste Enver bega na svobodo. Poveljnik pa je odgovoril, da sprejema ukaze samo od vrhovnega poveljnika Izet paše, sicer pa od nikogar ne.

STURGGH — BERCHTOLDOV PRIJATELJ

Dunaj, 20. Prvo branje proračunskega provizorija bo otvoril ministrski predsednik grof Stürgkh. Skupni ministrski svet je sklenil, da bo Stürgkh razmotril le vprašanja notranje politike, a da na zunanjo politiko omeni le mimogrede. (Vrana vrani ne izključijo oč! Stürgkh ne sme okrcati Berchtoldove neumnosti.) Prvi govornik pri proračunski debati bo dr. Korošec. Debata bo trajala do jutri.

MLADOČEŠKI POSLANCI.

Ostanejo vladne oprede.

Praga, 19. Včeraj so imeli mladočeški državnozbornski in deželnozbornski poslanci skupno posvetovanje, na katerem je poročal dr. Kramář o političnem položaju, zlasti o razbiti češko-nemški spravi, o žalostnem finančnem položaju v deželi in o zadnji interpelaciji čeških agrarcev. Poročilo je sledila obširna razprava. Za rezultat posvetovanja je smatrali, da vztrajajo mladočeši na oportunistični politiki v državnem zboru. V debati so skoraj vsi govorniki naglašali, da škoduje izpremenjeno stališče, čeških agrarcev sedaj interesom češkega naroda. Mladočeši se torej ne bodo udeležili te taktike in prepuščajo odgovornost za tako radikalno poli-

tiko večini čeških strank. Mladočeši svare ostale češke stranke pred nepremišljenimi koraki.

STURGGH NA AVDIENCI.

Dunaj, 19. Ministrski predsednik grof Stürgkh je bil včeraj od cesarja sprejet na daljši avdienci.

GALIŠKI NAMESTNIK.

Dunaj, 19. Bivši gališki namestnik dr. Bo-brzynski se je danes iz Lvova pripeljal na Dunaj.

KANIO PEREJO.

Dunaj, 20. Dvanajst dunajskih žurnalistov in zunanji dopisnikov objavila izjavo, da nobena onih vesti iz dobe balkanske vojne, ki se je pozneje izkazala za zlagano, ni prišla iz »literarnega urada« zunanjega ministrstva. Pravijo tudi, da objavljajo to izjavo brez sporazuma z »literarnim« uradom. Vsekakor prihaja ta izjava čudno pozno.

HRVAŠKI PRAVAŠI.

Zagreb, 20. Skupno akcijo Frankovcev z Rauchom obsoja oficijelno glasilu pravašev »Hrvatska« kar najostreje in pravi, da nima noben pravaš pravice za pogajanja ne z ministri ali zastopniki drugih strank. Na hrvaško-slovenskem opatiškem zborovanju se je naglašalo to načelo in poudarjalo, da se vzdrži pogodba s koalicijo in da ne more nobena vlada računati na podporo pravašev. Ta izjava je naperjena proti Frankovcem v pravaški stranki in ni dvomiti, da se bodo ti v najkrajšem času odločili iz stranke pravašev.

DESIDER PERCEL UMRL.

Budimpešta, 19. Znani madjarski politik, častni predsednik vladne stranke Desider Perczel je včeraj umrl v svoji garaži v Bonyhadu. Perczel je bil v Banffyjevem kabinetu minister za notranje zadeve, v dobi Tiszinega kabineta pa predsednik poslanske zbornice. Znan je zaradi nasilnega akta zoper parlament z dne 18. novembra 1904. Koalicija ga je ljuto sovražila. Okrog leto dni že ni igral v politiki nobene vloge več. Dosegel je 69 let.

NOV DRŽAVNI TAJNIK.

Budimpešta, 19. Državni tajnik v ministstvu za notranje zadeve Imre pl. Jakabffy je iz zdravstvenih razlogov demisioniral. Na njegovo mesto je imenovan veliki župan baron Kürthy.

POŽAR V POŽUNU.

79 hiš uničenih.

Budimpešta, 20. Točen pregled je pokazal, da je požar v Požunu uničil 79 hiš. Tovarniški gasilec Huber je umrl vsled kapi. Osemindeset oseb je bilo težko poškodovanih. Nekega delavca po imenu Klingera so našli nezavestnega v neki kantini. Manjše poškodbe je dobilo okrog 300 oseb. Veliki razširjenje požara ni povzročil samo vlihani veter, ampak tudi sobotni praznik židov, ki se niso upali pomagati pri delu, če ne dovoli tega izrecno višji tabin. Tudi včeraj je imela požarna bramba še dela, ker je še vedno tuhtam telo. Na straži so ostali gasilci tudi še to noč.

Se ena žrtev.

Požun, 20. V eni uničenih hiš so našli sezgano truplo starega moža. To je druga smrtna žrtev požara.

UKRADENA SLIKA.

Budimpešta, 19. Pri požaru protestantske cerkve v Eperješu je bila ukradena glasovita Jezusova slika od Brockega. Preiskovalno komisijo je presenetilo, da je bil okvir nedotaknjen, slike pa je zmanjkalo. Policija misli, da je tat zažgal cerkev, da bi zakril tatvino. Slika cenijo na 200.000 K.

NESREČA V BALONU.

Ženska utonila v jezeru.

Monakovo, 19. V bližini mesta se je včeraj zgodila težka balonska nesreča. Od štirih prostih balonov, ki so se bili dvignili v Curihu, so popoldne opazili dva med starmberškim in amerskim jezerom. Balon »Zürich«, ki je imel v čolnu tri gospode in eno žensko, je hotel pristati pri Landsbergu, pa je s tako silo udaril ob tla, da je eden gospodov padel iz čolna in se poškodoval. Dama, ki je izgubila ravnotežje, je še prijel neki gospod v ladijici, tako da sicer ni padla na zemljo, pač pa je z gornjim telesom visela iz čolna. Balon se je takoj zopet dvignil. Gospoda, ki je držal žensko, so očividno med vožnjo zapustile moči. Naenkrat je ženska, ko je plaval balon 200 metrov visoko, padla iz čolna v starmbersko lezero in utonila.

MOLOH NA FRANCOSKEM.

Vojaštvo demonstira proti triletni službi.

Pariz, 19. V Toulu so se v soboto prime-rili veliki izgredivi. Vojakom so naznanili sklep vlade, da ostanejo drugoletniki še eno leto pod zastavo. Vsled tega je priredil en del vojaštva protivladno demonstracijo po ulicah. Da prikricej vojske nazaj v vojašnico, so trobili alarm. Okrog petsto vojakov pa ni hotelo ubogati ukaza, ter so se demonstrativno zbrali pred kasarno. Oblasti so sklenile mirno pregovoriti meštvo na poslušnost. Nekemu častniku, ki je v civilni obleki stopil med vojske, se je po nekaterih težavah res posrečilo, da jih je spravil v vojašnico.

Ni bil upor.

Pariz, 19. V vojnem ministstvu izjavljajo, da ni bilo v Toulu nobenega upora. Nekatere politične stranke so priredile demonstracijske izjave proti pridrževanju letnika 1910. Mestni poveljnik je dal trobiti alarm, zato da se je vojaštvo pridržalo v vojašnico, ker je hotelo poveljništvo preprečiti, da bi se vojski udeležili demonstracije.

Socialni radikali.

Pariz, 19. Na banketu socialno radikalne stranke je Caillaux dejal: Nov položaj nalaga nove dolžnosti, ki jih mora Francija izvršiti s tem, da dopolni zakon iz leta 1905, ki sloni na organizaciji oboroženega naroda, ne pa na vol-

ski po poklicu. Caillaux zahteva natančno izvršitev omenjenega zakona, zboljšanje rezerv in kadrov ter pomnožitev utrdb. Načrta vlade ne sprejme, ker bi zmanjšal produktivno moč. Izpopolnitev aktivnega stanja bi se mogla sprejeti samo za boljše izobrazbo jahaških čet. Da se ne poveča deficit, pravi Caillaux, bomo zahtevali, da se poskrbi za prenašanje novih bremen s progresivnim davkom, na dohodke in kapitalije.

Ministrska agitacija.

Pariz, 19. Minister za javna dela in socialno brigo Cheron je včeraj predsedoval slavnosti, katero je priredila zveza republikanske mladine v Sorbonni. V svojem govoru je slavil francosko mladino, češ da je pripravljena na nove žrtve za domovino. Med njegovim govorom je bila slišati triletna re-publika! Dol z reakcijo! Dol s klasicno službo!

FRANCOSKA IN RUSKA MORNARICA.

Pariz, 19. »Figaro« poroča, da je šef mornariškega admiralskega štaba podadmiral Le Bris opotoval v Peterburg, da obnovi lani ob posetu ruskega šefa mornariškega štaba kneza Ljvena pričeto pogajanje o eventualnem sodelovanju francoske in ruske mornarice. Oklopna križarka »Jeanne D'Arc« je odplula v Kronstadt in ostane tam, dokler je podadmiral Le Bris na Ruskem.

POPLAVE NA FRANCOSKEM.

Pariz, 19. Iz mnogih francoskih krajev prihajajo poročila o večjih poplavih. V okolici Beziersa sta utonili dve osebi, v okolici Perpignana pa tri.

ŠPANSKA EKSPEDICIJA V LARAŠ.

Madrid, 19. V poučenih krogih zatrjujejo, da namerava španska vlada z ozirom na nemire med plemeni garbskega okraja sporazumno s francosko vlado organizirati vojaško ekspedicijo v Laraš.

SAMOMOR TURŠKEGA PRINCA.

Carigrad, 19. Princ Hajredin, vnuk sultana Abdula Azisa, se je ustrelil iz revolverja. Zapustil je pismo, v katerem pravi, da ga je nervoznost poglala v smrt. Pravi, da je vmes ljubavna afera. Hajredin je bil 19 let star.

Samo ranjen.

Carigrad, 20. Princ Hajredin, ki se je hotel ustreliti, je le ranjen. Zdravniki upajo, da bo okrevl.

TURŠKO-ANGLEŠKA POGODBA.

London, 19. Potrjuje se, da je turško-angleška pogodba že podpisana. Anglija je obljubila turški vladi, da bo vplivala na ostale velesile, naj odobre nameravano zvišanje carine v Turčiji.

Angleški častniki v Anatoliji.

Carigrad, 20. »Tasvir i Efkiar« poroča, da prevzame Turčija večino častnikov, ki so potrebni za žandarmerijsko reformo v Anatoliji, iz Anglije. Na čelu bo angleški častnik v činu polkovnika.

AMERIKA IN JAPONSKO.

Tudi tukaj hujšakci.

Pariz, 20. Dopisnik »New York Herald« iz Washingtona zatrjuje, da napetost med Japonsko in Ameriko ne daje nobenega povoda za oborožen konflikt. Kdor prerokuje vojno med Japonsko in Združenimi državami, povzroči pravi zločin. Za tako vojno ni nobenega razloga, in tega ne ve nihče tako dobro kakor tisti, ki govorijo iz kateregakoli namena o vojni. Nedvomno je politična situacija košljiva, ali vladni obeh držav se trudita, da najdeta podlago za sporazum ne le za rešitev aktualnega vprašanja, ampak tudi za bodoče prijateljsko razmerje. V Združenih državah smatrajo tisti, ki skušajo razširiti glasove o vojni, pogoste posete japonskega poslanika v zunanjem ministstvu za dokaz svojih trditve. Resnica je, da trpi naloga vlade zelo vsled demoralizacije, ki vlada v zunanjem ministstvu in ki jo povzroča trajna odsotnost ministra Bryana.

PANAMSKI PREKOP.

Otvoritev se zopet zakasni.

Novi Jork, 19. Kljub vsemu zatajevanju vendar kaže, da je gradnja panamskega prekopa resno ogrožena. Vesti o gibanju zemlje se mneže od dne do dne. Zadnjič se je zrušilo več kakor pol milijona kubičnih metrov prsti v Kanalu. Soditi je, da se zakasni otvoritev kanala zopet za šest mesecev.

Socialno politični pregled.

= Albanija, nie gospodarski pomen za Avstrijo. Kako neznamenit je gospodarski pomen Albanije za našo industrijo, kaže poročilo avstrijsko-ogrskega konzula v Draču za leto 1912. V draško luko je leta 1912 dospelo vsega skup blaga za 4,1 milijonov frankov, leta 1911 za 4,4 milijonov frankov; od tega odpade nemajhen del na agrarne pridelke, ker zanemarljivo albansko poljedelstvo ni v stanju prerediti lastne dežele. Uvoz moke znaša 319.290 frankov, riža 195.390 frankov, kave 403.270 frankov. Od industrijskih izdelkov zavzemajo prvo mesto pavla in pavolni izdelki. Pavole je prišlo v draško pristanišče za 361.320 frankov, in sicer iz Avstrije za 163.400 frankov; pavolnih izdelkov za 524.560 frankov, iz Avstrije le za 13.950 frankov — glavni delež uvaža Anglija. Drugih industrijskih izdelkov sprejema draška luka le neznatne množine — globoko izpod 100.000 frankov! Za sedanjí uvoz pavole v Albanijo nima dela niti ena predilnica! Taka je dežela, za katero so avstrijski mogotci žrtvovali na stotine milijonov ljudskega denarja! Če bi se znižale le dve, tri carske postavke v prometu s Srbijo, bi se trg za našo industrijo mnogo bolj razširil nego z vso Albanijo.

= Akcijske družbe na Avstrijskem. Statistična centralna komisija poroča, da je bilo leta 1911 na Avstrijskem 736 akcijskih družb, od katerih ima 564 (več kakor 76 procentov) svoj sedež na Nižie Avstrijskem. Češkem in Morav-

skem. Na te družbe odpade 88 odstotkov vsega akcijskega kapitala, namreč 3894 milijonov kron. Večje število akcijskih družb je še v Trstu (46) in Galiciji (20), ostale se porazdele na drugih 12 dežel. Največ akcijskih družb je v sladkorni industriji, namreč 75; potem slede pivovarne 74, banke 73, tovarne za stroje 72, tekstilne tovarne 60. Teh pet skupin obsega skoraj polovico vseh akcijskih družb. Največji akcijski kapital imajo banke, in sicer 1467 milijonov kron, rudniška podjetja imajo 753 milijonov akcijskega kapitala, tovarne za stroje 271 milijonov. Od sedemsto družb, ki so izkazale bilanco, je sklenilo leto 605 z dobičkom, 95 z izgubo. Čisti dobiček znaša po odbitku izgube 403 milijonov kron ali 10,48 odstotkov vplačanega kapitala. 491 družb je razdelilo med svoje akcionarje 309 milijonov kron dividend. — Kupčija torej nese.

Osemurni delovnik v kamnarski obrti. Po večtedenski stavki so se delavci v kararskih mramornih delavnicah v Italiji vrnili na delo. Prvotno se je stavka raztezala na tri glavna mramorna središča Italije — na Carraro, Masso in Verzilio. V Massu in Verzilio so delavci slabo organizirani, vsled česar so se že pred tedni vrnili na delo pod pogoji, da podjetniki priznajo vse pogoje, ki jih sprejmo kararski podjetniki. S tem so dobili kararski podjetniki konkurenco Masse in Verzilije na glavo; kararski delavci pa denarno pomoč tovarišev v navedenih dveh središčih. Sedaj so se kararski podjetniki vdali in priznali delavcem osemurni delovnik; delavska organizacija pa se je zavezala, da izsili iz podjetnikov v Massu in Verzilio osemurni delovnik; ako pa podjetniki ne pristanejo na to, da takoj proglasi stavko in bojkotira delavnice v Massu in Verzilio. Ako tudi ta sredstva ne pomagajo, morajo kararski delavci za dobo enega leta sprejeti delovni čas, v katerem v Massu in Verzilio. Ako pa obvelja osemurni delovnik v vsem mramornem okrožju, poteče pogodba šele čez deset let. Ta taktika je zanimivo izkoriščanje interesnega konflikta med konkurenčnimi podjetji.

Novice.

*** Strahotno dejanje.** Kuhar Josip Ritter, doma iz Zagorja na Kranjskem, je v noči od binkošne sobote na nedeljo umoril na stražen način 12letnega dečka. O umoru poročajo: Binkoštno nedeljo popoldne so našli ljudje na javnem stranišču v Wilmersdorfu zelen zavitek. Ko so ga odprli so našli v njem dvojce človeških nog. Skrajša se je sodilo, da gre tu za nogi mlade ženske. Zdravniška preiskava pa je dognala, da sta ti dve nogi mladega, kakih 10—12 let starega dečka. Vest o skrivnostni najdbi se je bliskoma razširila po Berlinu. Policijski uradi so takoj razpisali premije onim, ki zasledijo morilca. Ob pol 10. zvečer so našli podoben zavitek na stopnjicah, ki držijo na kolodvoru. Zavitek so takoj odnesli na policijski urad, kjer so ga odprli. V zavitku je bilo truplo 10—12 let starega dečka. Nogi sta bili od ostalega života odrezani. Očividno sta spadali nogi, kateri so našli v wilmersdorfskem stranišču k truplu, katero so našli na stopnjicah kolodvoza. Truplo je bilo popolnoma nago. Poleg trupla je bila v zavitku tudi fantova obleka. V nekem žepu suknje se je našla posojilnična knjižica knjig iz berlinske ljudske knjižnice. Knjižica se je glasila na ime: Otto Klaehn, Steinmetzstrasse št. 40. Glava umorjenega je bila od trupla z nekim ostrim orožjem popolnoma odrezana. Policija je dognala, da je umorjenec sin čevljarkega pomočnika, katerega so že od sobote pogrešali. Policija je takoj pričela zasledovati morilca. Sli je najprej v stanovanje, označeno v posojilnični knjižici umorjenega dečka. Tam je tudi dobila morilca Josipa Ritterja. Preiskava je prvič dognala, da je deček šel umorjenemu ono soboto po pivo, za kar je dobil precej visoko napitnino. Drugič je policija dognala, da je Ritter, ki je po poklicu kuhar, notorično perverzen človek. Ko mu je deček prinesel pivo, mu je Ritter rekel, naj ga pozneje obišče. Deček nič hudega sluteč je pozneje res prišel k Ritterju. Ta ga je najprej upijal, nato zlorabil in slednjič izvršil grozni umor. Ritter je priznal svoj grozni zločin. V kovčegu aretiranca so našli pismo, v katerem pravi Ritter, da hoče izryšiti samomor. Preiskava je tudi dognala, da je kuhar Ritter zlorabil več dečkov Klaehnove starosti. Ritter je silno jokal, ko so ga prepeljali na sodišče. Dečkov oče živi ločen od svoje žene in se je takoj pripeljal v Berlin, ko je izvedel o groznem zločinu. Vest ga je pretresla tako, da se je na sodišču nezavesten zgrudil.

*** Kdo bo opravljal v »državi bodočnosti« umazana dela?** To vprašanje je, kakor znano, delalo enemu najbolj trdemu nasprotniku socialne demokracije, Evgeniu Richterju, mnogo preglavice. Končno se je prekopal do naziranja, da se mora socialistična družba že zategadelj razbiti, ker ne bo hotel nihče snaziti čevljev in prati umazane perila. Kakor da ne bi bila današnja tehnika že tako visoko razvita, da lahko nadomešča človeško delo pri vseh praktičnih potrebah. Lep dokaz za to je iznajdba italijanskega inženirja čistilnega stroja z motorjem. V nekaterih francoskih in italijanskih mestih je stroj že v porabi pri snazenju cest. Sedaj so ga upeljali tudi v Londonu. Stroj rabi prav malo človeške pomoči, namreč samo šoferja in osnaži, ne da bi dvigal prah, vsakovrstni cestni tlak; popravi vso nesnago, tudi kamenje, ne da bi bilo treba pomagati z rokami. Poleg tega je pa ta način snazenja še za 66 odstotkov cenejši kakor dosedanji. Prah, ki se dviga pri pometanju, vsrkava posebna priprava.

Ali v sedanji kapitalistični državi ima vsak tehnični napredek še drugo plat: vsaka nova popolnejša iznajdba pripravi toliko in toliko ljudi ob kruh. Če delavec, čigar obzorje je še tesno, potem bridko vpraša: Kaj bo z nami, našimi ženami in otroki, če bo naše delo nadomeščal stroj? — tem pravi socializem: Postanite gospodarji strojev, namesto da trpite, da je stroj vaš železni gospod!

*** Obsojeni policisti.** Iz Novega Jorka poročajo: Kriminalno sodišče je izreklo sodbo proti štirim policijskim nadzornikom, ki so bili toženi, da so se dali podkupovati od lastnikov bordelov in igralnic. Obsojeni so vsak na pet let težke ječe in 2000 dolarjev globe. Občinstvo je baje demonstriralo proti sodbi.

*** Posledice oboroževanja.** Iz Kotora poročajo: V Kotoru so zadnje kritične mesece izpopolnjevali utrdbne in s tem provzročili prebivalstvu velikansko škodo. Krasen hrastov gozd, ki se je širil nad prelazom Trnita, je popolnoma iztrebljen. Tudi na visokem Vermacu, blizu zaliva Krtoica in v Krivošijah so posekali mnogo gozda. Posekali so mnogo oljk, mandeljnovih dreves in pravega kostanja, ker so rabili les za utrdbne. Kamnite ograje, ki jih je prebivalstvo v teku dolgih let z velikim trudom postavilo okoli njiv, da ni uhajala živina na pašo, so daleč naokolo popolnoma porušili, tako da ni niti sledu o njih. Ker je bilo toliko vojaštva v Kotoru in okolici, so se življenske potrebščine silno podražile. Že itak revno prebivalstvo je vsled neumne in brezmiselne politike Avstrije prišlo na rob propada.

*** Sladka tolažba za avstrijsko prebivalstvo.** Patriotično časopisje iz Monakovega poročajo: »Nad vse značilno, nenadno in zato še presrečnejšo ovacijo za Avstrijsko - Ogrsko in njenega cesarja, smo doživeli včeraj v dvorni pivovarni. Ko je popolnoma nepričakovano vstopil podčastnik avstrijske armade v uniformi, so gostje glasno klicali: Živela avstrijsko-ogrska armada! Živela Avstrija! Zlasti so se odlikovali dijaki. Podčastnika so dvignili na rame in ga nosili po dvorani. Godba je zaigrala avstrijsko himno, pavzochi so se odkrili in peli himno. Potem so zopet zadoneli navdušeni klici avstrijsko-ogrske armade in Avstriji ter Ogrski. Podčastnika so obsipali s cveticami in navzochi so z glasnimi protestnimi klici demonstrirali proti Črni gori. Eden dijakov je imel nagovor, ki je bil prekinjen dostikrat z navdušenimi klici, in poudarjal je zlasti tesno vez Avstrijsko-Ogrske z Nemčijo, ki spada skupaj in dejal, kako da v teh resnih časih že samo pogled na avstrijsko vojaško uniformo povzroči, da bijejo nemška srca glasneje v ljubezni in spoštovanju do prevzvišenega vladarja, sivolasega cesarja Franca Jožefa, zvestega, preizkušenega prijatelja Nemčije. Živio-klici kar niso hoteli potihniti na to in dijak je izpil vrček piva na zdravje cesarja Franca Jožefa. — Patriotični dijak je tudi že najbrže prejel izpraznil marsikateri vrček.

Lurški čudež.

Iz Monakovega poročajo: Sodišče v Monakovem je moralo neki lurški čudež strokovnjaško presoditi. Preiskava je dosegla rezultat, ki ga prav gotovo ne bo objavil noben katoliški koledar. Dokazalo se je namreč, da je bil bolnik, ki je šel pod prho vode matere božje, hrom le vsled histerije in da svoje poglavitne bolezni, sifilide, v Lurdu ni ozdravil. Do obravnave je prišlo iz naslednjih vzrokov: Mestni župnik v Isnyju, Štefan Fink, je predstavil na shodu tercijskega ključavničarja Lovrenca Müllerja, ki je bil hrom, kot popolnoma ozdravljenega v Lurdu. »Tukaj vidite, kaj da zmore Lurd. Kupujte lurško vodo, steklenica po tri marke. Kupujte, kupujte, dokler jo je še kaj v zalogi; lurška voda ozdravi vse, lurška voda zmore vse, lurška voda je neprekosljivo, vse ozdravljajoče zdravilo. Pristna samo s farovškim pečatom!« In da so trditve dobile še klerikalni naglas — ker bavarski farji pripravljajo z lurško vodo izbornu kupčijo — so predstavljali Müllerja, z navdušenim prijetenjem po-božnih, od alkohola omamljenih butic, za popolnoma ozdravljenega v Lurdu. To predstavo so pa obenem porabili za nezmerno psovanje na profesorja dr. Aignerja iz Monakovega. Doktor Aignerja sovražijo fabrikantje lurške vode iz vse duše, ker neusmiljeno zasleduje vso sleparijo z lurško vodo.

Sramotenie dr. Aignerja je ponovil tudi neki klerikalni listič in dr. Aigner je tožil zaradi razžaljenja časti mestnega župnika dr. Finka in urednika klerikalnega lista. V torek je bila razprava. Na obravnavo je prišel tudi ozdravljeni Müller. Müller se je nesramno lagal pri obravnavi, čeprav je pobožnjak prve vrste. Ravno je prišlo do prisege, lagal je pa tako, da mu je zaklinal predsednik: Govorite take neresnice, da res več ne vemo, kaj je še resničnega na vaših napovedih. Ta glavna priča bavarske kupčije z lurško vodo je pripovedoval potem, da je v Lurdu popolnoma ozdravel. O ozdravljenju ni niti sledu! Takšen je bil rezultat zdravniške preiskave. Višji zdravnik dr. Enderle, ki je Müllerja zdravil v bolnišnici, je izjavil, da je bil Müller sifilitičen. Ta bolezen mu je zapustila nervozne pojave. Pozneje so konstatirali pri tem človeku, ki je telesno popolnoma propal, pojave ohromelosti histerične narave. Izboljšanje njegovega stanja, je dejal dr. Enderle, je posledica sugestije. Sifilitičen je pa Müller prej ko slej. Prav tako je izpovedal okrajni zdravnik dr. Böhrer. Tudi dr. Böhrer je izjavil, da je Müller sedaj še prav tako bolan, kakor je bil prej.

Sodba se ni mogla na podlagi izidov dokazilnega postopanja drugače glasiti, kakor da sta bila klerikalna zastopnika kupčije z lurško vodo obsojena. Urednik Frick je bil obsojen na 300 mark ali trideset dni zapora, župnik Fink na 200 mark ali dvajset dni zapora in poravnati morata vse sodne stroške. Ta obsodba ne bo seveda klerikalcev prav nič motila, da bodo ob prvi priliki tercijskalkam in tercijskalkam pokazali zopet osebo, ki je bila ozdravljena v Lurdu. Če bi jih sedaj dr. Aigner ne bil takoj ustavil, bi seveda »ozdravljenje« Müllerja opisovali v rimskih bukvah pravljic kot dejstvo.

Odgovorni urednik Fran Bartl.
Izdaja in zalaga založba »Zarje«.
Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Stavbena in gostilniška zadruga
»Delavski dom« v Trbovljah.
registrovana zadruga z omejeno zavezo
vabi svoje člane na

občni zbor

ki se bo vršil v nedeljo 6. julija 1913
ob 3. popoldne v društveni dvorani.

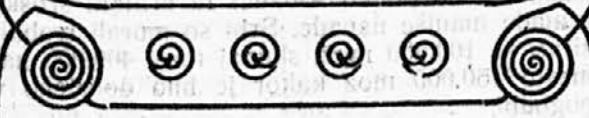
DNEVNI RED:

1. Citanje zapisnika zadnjega občnega zbora.
2. a) Poročilo revizije; b) računsko poročilo; c) poročilo nadzorstva.
3. Sklepanje o prebitku.
4. Preuredba § 11, 13, 14, 17, 18 in 20 pravil.
5. Volitev devetih članov v nadzorstvo in treh namestnikov.
6. Razno.

Trbovlje, dne 14. maja 1913.

Načelstvo.

Nadzorstvo.

Kavarna

Unione v Trstu

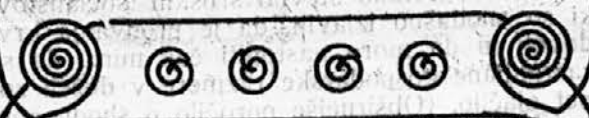
ulica Caserma in Torre Bianca

Velika zbirka političnih in leposlovnih revij in časnikov v vseh jezikih.

Biljardi.

Shajališče tržaških in vnanjih sodrugov.

Postrežba točna. — Napitnine je odpravljen.

Anton Bajec

umetni in trgovski vrtnar

naznanja sl. p. n. občinstvu, da se nahaja njegov

cvetlični salon Pod Trančo

Velika zaloga suhih vencev.

Izdelovanje šopkov, vencev, trakov itd.

Okusno delo in zmerne cene.

Zunanja naročila se točno izvršujejo.

Vrtnarija na Tržaški cesti 34.

Ivan Jax in sin, Ljubljana

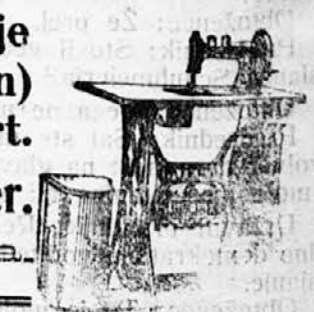
Dunajska cesta šte. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

in stroje za pletenje
(Strickmaschinen)
za rodbino in obrt.

Pisalni stroji Adler.
Vozna kolesa.

Ceniki se dobe zastonj in franko.

40 letni uspeh, ki ga potrjujejo na tisoče priznanj.

Želodčna tinktura

lekarnarja Piccolija v Ljubljani

krepi želodec, pospešuje prebavo in je odvajalna. 1 stekleničica velja 20 vin.

Naročila sprejema lekarna G. Piccoli, Ljubljana.

A. Zupančič

knjigovez v Ljubljani

Slomškova ulica šte. 31

priporoča svojo na novo urejeno

knjigoveznicu

za prijazna naročila vsakovrstnih v knjigoveško stroko spadajočih del. — Razen vezanja raznih knjig za knjižnice in šolsko rabo se še posebno priporoča za naročila trgovskih knjig (protokolov), različnih map, vzorčnih knjig in vsakovrstnih kartonaz. Izdeluje tudi okvirje in passepartout, priklade za različne podobe, fotografije itd.

Cene nizke. Postrežba točna.

Edna posebnost likerja je

Zdravnik želodca

„Zdravnik“ želodca

je edina posebnost želodčnega likerja iz zdravilnih rastlin, kateri izbornu vpliva proti slabosti v želodcu ter ga radi tega v nobeni družini ne bi smelo manjkati.

„SLAVIJA“

VZAJEMNO ZAVAROVALNA BANKA V PRAGI,

ki je največji slovanski zavarovalni zavod v Avstriji, se najtojeleje priporoča ter vabi p. n. slovensko občinstvo, da sklepa zavarovalne pogodbe, posebno za življenje in proti požaru le pri njej. — BANKA „SLAVIJA“ ima posebno ugodne pogoje in prikladne načine za zavarovanje življenja. Njeni tarifi za preskrbljenost za starost, za slučaj smrti roditeljev, za otrok, so najcenejši. Ona razdeljuje ves čisti dobiček svojim članom. Življenske police banke „Slavije“ so neizpodbitne in nezapadle. Gmotno podpira banka „Slavija“ narodna društva in organizacije, prispeva k narodnim dobrodelnim namenom in stremi za izboljšanjem in osamosvojitvijo narodnega gospodarstva. Ogromni rezervni fond na K 58 milijonov jamčijo za popolno varnost. Čistega dobička je do sedaj izplačala svojim članom življenjskega oddelka K 2,738.740-70 Kapitalij in škod pa je do sedaj izplačala K 123,257,695 77. Vsa pojasnila daje ter cenike in razkazila razpošilja drage volje in poštne prosto

GENERALNI ZASTOP „SLAVIJE“ VZAJEMNO ZAVAROVALNE BANKE V LJUBLJANI.